

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

YAZILI BASINDA DEMANS HABERLERİ ÜZERİNE İÇERİK ANALİZİ UYGULAMASI

CONTENT ANALYSIS ON DEMENTIA NEWS IN PRESS MEDIA

Arş. Gör. Nazan KARTAL¹

Prof. Dr. Gülsün ERİĞÜÇ²

ÖZ

Günümüzde yaşam standartlarının artmasıyla birlikte insan ömrünün uzaması sonucu yaşa bağlı hastalıklar da artış göstermektedir. Bunlardan birisi de demans hastalığıdır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'ne göre, dünya genelinde yaklaşık 50 milyon insanın demans hastalığına yakalandığı bilinmekte ve bu rakamın 2050 yılına kadar 152 milyona ulaşması beklenmektedir. Bakımın çoğunluğunun aile tarafından sağlandığı demans hastalığının güncel maliyeti ise 818 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir. Yine WHO verilerine göre demans hastalığı, günümüzde ölüm nedenleri arasında yedinci sırada yer almaktadır. Bu çalışmayla, demans hastalığının yazılı basında nasıl yer aldığı incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında, öncelikle Türkiye genelinde yayın yapan tirajı en yüksek dört gazetede olarak belirlenen dört gazetenin Ocak 2016 ve Temmuz 2018 tarihleri arasında yayınlanan haberler "demans", "bunama" ve "Alzheimer" anahtar kelimeleri kullanılarak taranmıştır. Belirlenen tarihlerde toplamda 532 haberin yer aldığı belirlenmiştir. Ana konusuna göre; en fazla gündem/magazin haberlerinin yer aldığı, ardından sırasıyla sağlık riskleri, korunma, teşhis ve tedavi ve demans ile ilgili politika haberlerinin yer aldığı saptanmıştır. Haberlerin içerdiği mesajlar açısından incelenmesi sonucu, en fazla demansa ilişkin farkındalık ve hastalığın topluma maliyeti ile ilgili haberlerin bulunduğu, bunu demanstan korunma ve demansın nedenlerine yönelik haberlerin izlediği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Demans, Alzheimer, İçerik Analizi.

JEL Sınıflandırma Kodları: I10, I10, C19.

ABSTRACT

Today, with the increase of living standards, age-related diseases increase due to prolongation of human life. One of them is dementia. According to the World Health Organization (WHO), it is known that approximately 50 million people worldwide are suffering from dementia and this figure is expected to reach 152 million by 2050. The current cost of dementia, in which the majority of care is provided by the family, is estimated to be \$ 818 billion. According to WHO data, dementia disease is the seventh most common cause of death. In the study, it is aimed to examine how dementia takes place in press media. In the study, primarily four newspapers having the highest circulation are identified for Turkey and these four newspapers are screened for the keywords "dementia" and "Alzheimer's" published in the January 2016 – July 2018 period. A total of 532 news items are found on the determined dates. According to the main topic, it is determined that the agenda / magazine news are the most read news that is followed by health risks, protection, diagnosis and treatment and dementia policy news, respectively. According to the messages contained in the news, it is revealed that the most wide news about dementia is the

¹ Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, nazankartal18@gmail.com

² Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, geriguc@gmail.com

dementia awareness and the cost of the disease to the society, followed by news about the reasons for dementia and dementia.

Keywords: Dementia, Alzheimer, Content Analysis.

JEL Classification Codes: I10, I10, C19.

1. GİRİŞ

Dünya nüfusu, insanlık tarihinde daha önce görülmediği kadar hızlı yaşlanmaktadır. Bu durum yaşam beklentisinde artış ve etkin doğum kontrolünün ve eğitim seviyesinin yükselmesinin bir sonucu olarak doğum oranlarının ciddi bir şekilde düşmesi şeklindeki iki eğilimden kaynaklanmaktadır (Kulik, Ryan, Harper ve George, 2014: 929; Ülger, 2018: 20). Dünya genelindeki yaşlanmaya bağlı olarak Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'ünün yaş kategorisinde de değişiklik olmuştur. WHO'nun ortalama sağlık kalitesi ve yaşam beklentisine göre son zamanlarda yaptığı yeni bir araştırmaya göre yaş ayrımı şu şekilde yeniden tanımlanmıştır (WHO, 2017): 0-17 yaş (ergen), 18-65 yaş arası (genç), 66-79 yaş arası (orta yaşlı) ve 80-99 yaş (yaşlı).

Dünya genelinde ve Türkiye'de artan yaşlı nüfus oranı ile yaşa bağlı pek çok hastalık da artış göstermektedir (Tekin ve Kara: 2018: 224). Bu hastalıklardan biri de Alzheimer hastalığıdır. Alzheimer, yaşa bağlı nörodejeneratif bir bozukluk olup, demansın dünya genelinde en sık görülen şeklidir (CDC, 2018; Alzheimer's Society, 2018). Bellek yitimi ve günlük yaşamı etkileyecek kadar ciddi olan diğer bilişsel yetenekler için kullanılan genel bir terim olan Alzheimer hastalığı, demans vakalarının %60-80'ini oluşturmaktadır (Alzheimer's Association, 2018). Ayrıca, WHO verilerine göre demans hastalığı, günümüzde ölüm nedenleri arasında yedinci sırada yer almaktadır (WHO, 2018a).

2012 yılında Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Ruh Sağlığı Eylem Programı aracılığıyla demansı öncelikli bir halk sağlığı problemi olarak ilan etmiştir (Duthey, 2013: 50). Demansın prevalansının global görüntüsü karmaşıktır ve yaşam beklentisinden sağlık veri raporlamasının kalitesine kadar çeşitli farklı faktörlerden etkilenmektedir (Alzheimer's Research UK, 2018). Dünya genelinde 60 yaş üstü insanların %5,2'si demans ile yaşamaktadır. Dünya çapında, %60'ı düşük ve orta gelirli ülkelerde olmak üzere yaklaşık 50 milyon insanın demans hastalığına yakalandığı bilinmektedir (Prince vd., 2015a: 8). Her yıl, bunlara yaklaşık 10 milyon yeni demans vakası eklenmektedir. Bu rakamın 2030 yılına kadar 82 milyon ve 2050 yılına kadar 152 milyona ulaşması beklenmektedir. 2015 ile 2050 arasında, demansla yaşayanların sayısının düşük gelirli ülkelerde %264, orta gelirli ülkelerde %227, orta gelirli ülkelerde %223 ve yüksek gelirli ülkelerde %116 oranında artacağı öngörülmektedir (Prince vd., 2015a: 9).

Küresel demans eylem planı, demans konusunda yedi eylem alanı tanımlamaktadır (WHO, 2018b: 7):

- Halk sağlığı önceliği olarak demans
- Demans riskinin azaltılması
- Demans tanı, tedavi, bakım ve desteği
- Demans hastalarına bakım verenler için destek
- Demans için bilgi sistemleri
- Demans araştırması ve yeniliği

Türkiye'deki ölüm nedeni istatistiklerine göre ise, Alzheimer hastalığından hayatını kaybeden yaşlıların sayısı, 2012 yılında 7 bin 524 (%3,4) iken, 2016 yılında 12 bin 900'e (%4,5) yükselmiştir. Alzheimer hastalığından ölen yaşlıların oranı cinsiyete göre incelendiğinde ise, her iki cinsiyette de artış olduğu görülmekle birlikte, ölen yaşlıların oranı 2012 yılında erkeklerde %2,7, kadınlarda %4,2 iken bu oranlar 2016 yılında erkeklerde %3,5'e, kadınlarda ise %5,4'e yükselmiştir (TÜİK, 2018).

Demans hastalığının belirtileri, aşamalarına göre şu şekildedir (WHO, 2018c):

İlk Aşama: demansın ilk ve göz ardı edilen başlangıç aşamasıdır.

- Unutkanlık

- Zamanı takip edememek
- Bilindik yerlerde kaybolma

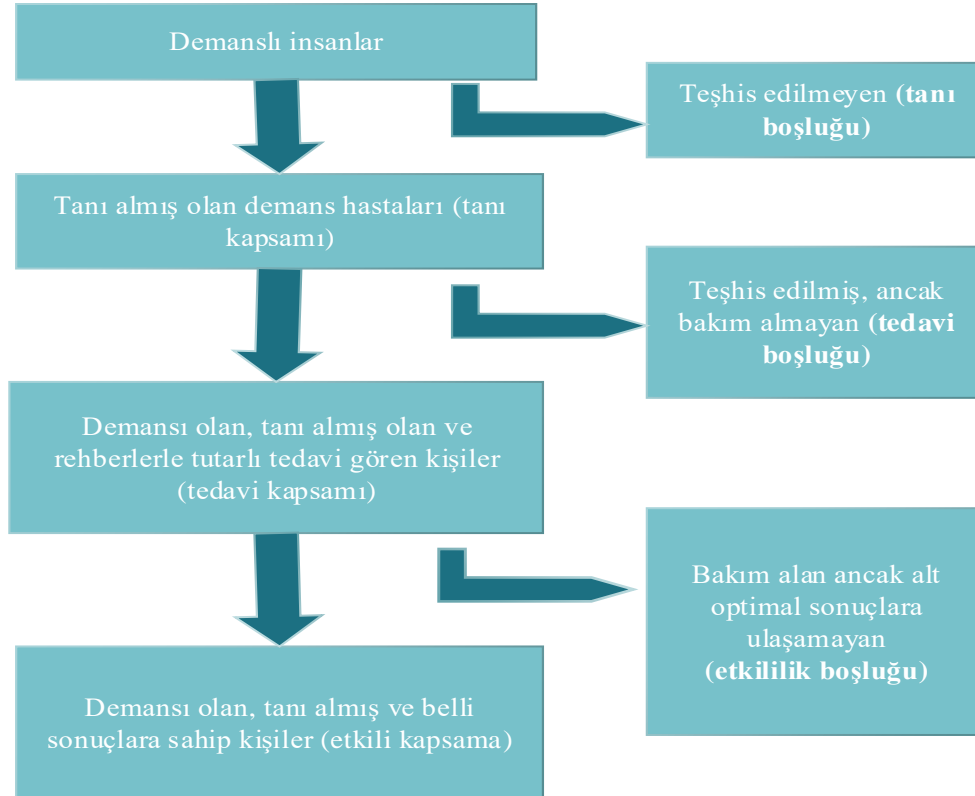
Orta Aşama: Demans orta aşamaya ilerledikçe, belirtiler ve semptomlar daha net ve daha kısıtlayıcı hale gelir

- Son olaylar ve insanların isimlerini unutmak
- Evde kaybolmak
- İletişimde güçlük çekme
- Kişisel bakımda yardıma ihtiyaç duyma
- Amaçsızca gezinme ve soruları tekrarlama gibi davranış değişiklikleri yaşama

Son Aşama: demansın bu evresinde, neredeyse tamamen bağımlılık ve hareketsizlik (inaktivite) hakimdir. Bellek bozuklukları ciddi ve fiziksel belirtiler ve semptomlar daha belirgin hale gelmektedir.

- Zaman ve yerin farkında olmama
- Çevredekileri tanımakta zorluk çekme
- Öz bakım ihtiyacı konusunda yardıma ihtiyacın giderek artması
- Yürümede zorluk çekme
- Saldırganlık içeren ani davranış değişikliklerinin yaşanması

İlaçlar, psikososyal müdahaleler, demans dostu toplum girişimleri ve yüksek kaliteli sağlık ve uzun süreli bakım hizmetleri, demans hastalarının daha bağımsız yaşamalarına yardımcı olabilir ve daha yüksek düzeyde bir iyilik haline sahip olma düzeyini koruyabilir (OECD, 2018: 16). Demans hastalığının tanı ve tedavi kapsamı Şekil 1'de gösterilmiştir (Prince, 2016: 10).

Şekil 1. Demansın Tanı ve Tedavi Kapsamı

Demans, gerek kişide neden olduğu ciddi morbidite, artmış mortalite oranı ve gerekse hastaya bakan kişilere yüklediği ağır yük ve sigorta sistemlerine getirdiği ekonomik yük nedeniyle önemli bir halk sağlığı problemi olarak ülkelerin karşısına çıkmaktadır (Ülger ve Arıoğlu, 2005). Demansın, doğrudan tıbbi ve sosyal bakım maliyetleri ve gayri resmi bakım maliyetleri açısından önemli sosyal ve ekonomik etkileri bulunmaktadır. Bakımın çoğunluğunun aile tarafından sağlandığı demans hastalığının güncel maliyeti 818 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir (WHO, 2018a). GSYH'nin bir oranı olarak toplam maliyet, düşük ve orta gelirli ülkelerde %0,2'den yüksek gelirli ülkelerde %1,4'e yükselmiştir (WHO, 2018a). Demans gibi kronik hastalıklar, OECD ülkelerinin hastalık yükünün %80'ini oluşturmaktadır (OECD, 2015: 25).

2018'de, Alzheimer hastaları için ABD'nin bakım masraflarının doğrudan maliyeti, Medicare ve Medicaid ödemelerinde 186 milyar dolar olmak üzere toplam 277 milyar doları bulmuştur. 2050'de ise Alzheimer'ın 1.1 trilyon dolardan daha fazlaya mal olacağı tahmin edilmektedir. Bu hızlı artış, hem Medicare ve Medicaid bünyesindeki kamu harcamalarında hem de cepten yapılan harcamalarda dört kattan fazla artış anlamına gelmektedir (Alzheimer's Associations, 2018).

Maliyetler esas olarak sosyal bakım ihtiyaçları üzerine kuruludur; düşük teşhis oranı, sınırlı tedavi seçenekleri ve mevcut kanıta dayalı müdahalelerin yetersizliği göz önünde bulundurulduğunda sağlık hizmetleri maliyetleri toplamı ise maliyetlerin küçük bir kısmını oluşturmaktadır (Prince, Guerchet ve Prina, 2015: 4). Demans hastalarına bakan kişiler günde ortalama 20 saatten fazla bakım sağladıkları için depresyon gibi çeşitli mental sorunlar, yorgunluk gibi sağlık sorunlarının yanı sıra, çalışma saatlerini azaltmak zorunda kalarak daha düşük ücretli ya da daha riskli işlerde çalışmaktadır (OECD, 2015: 30).

Bu çalışmanın amacı demans haberlerinin yazılı basında nasıl yer aldığını içerik analizi ile incelemektir. Bu kapsamda, çalışmanın devamında, araştırmanın gereç ve yöntemi açıklanarak bulgulara yer verilmiş ve sonuç ve öneriler sunulmuştur.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmada, Türkiye'de Ocak 2016 ve Temmuz 2018 tarihleri arasında Türkiye'nin tirajı en yüksek olan gazetenin web sayfasında yer alan demans haberlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Gazetelerin seçimine tiraj skorlarının yanı sıra, gazetelerin aynı yayın grubunda olmamasına da dikkat edilmiş, böylece aynı haberlerin araştırma kapsamına girmesi engellenmiştir. Araştırma kapsamındaki demans haberlerinin incelenmesinde, içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, yazılı iletişim içeriğini objektif, sistematik ve kantitatif olarak tanımlayan (Berelson, 1984: 18) bir analiz tekniğidir. Bu çerçevede, Microsoft Excel ortamında, içerik analizi kodlama formu oluşturulmuş ve haber içerikleri; nitel içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Bu amaçla, haberler ana konusu, içerdiği mesaj, yayımlandığı tarih aralığı, gazetede yer aldığı bölge, sağlık köşesinde yer alıp almaması, haberin türü, haberi hazırlayanın belirtilmesi, haberin bilimsel kaynağı, çözüm önerisi sunup sunmaması, görsel materyal özelliği içerip içermemesi, bilimsel verilerle uyumlu olup olmama ve reklam içerip içermeme durumlarına göre analiz edilmiştir.

Demans haberleri aranırken, gazetelerin sağlık kategorileri yerine tüm arşivleri taratılmıştır. Bu işlem için; "demans", "bunama" ve "Alzheimer" anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Belirlenen tarih aralığında gazetelerin yayımlanmış olduğu haber dağılımı aşağıda gösterilmiştir (Tablo 1). Araştırma kapsamında 19 haberin tekrarlandığı görülerek araştırmaya dahil edilmeyip 532 haber incelenmiş olup, bu haberlerin gazetelere göre dağılımı; Sabah 192 (%36,09), Hürriyet 251 (%47,18), Türkiye 38 (%7,14) ve Yeni Şafak 51 (%9,59) şeklindedir.

Bu araştırma kapsamında, demans haberlerinin incelendiği 4 gazetenin Türkiye yazılı basınına tek başına temsil etme gücü olmadığının unutulmaması gerekmektedir. Bu durum araştırmanın temel kısıtlılığını oluşturmaktadır.

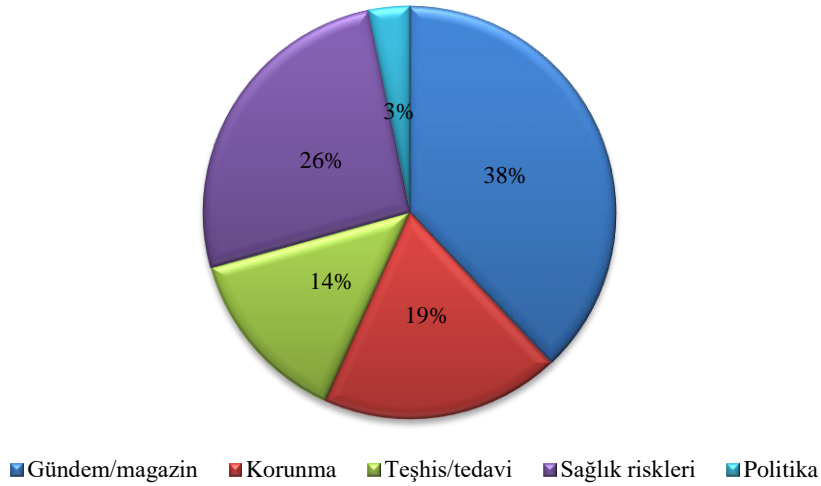
Tablo 1. Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı

Gazete Adı	Haber Sayısı	Yüzde (%)
Sabah	192	36,09
Hürriyet	251	47,18
Türkiye	38	7,14
Yeni Şafak	51	9,59

3. BULGULAR

Yapılan bu filtrelemeler sonucunda, araştırma kapsamında toplamda 532 haber incelenmiştir. Bu haberlerin %37,97'si (n=202) demansla ilgili çeşitli gündem ve magazin haberlerinden oluşurken, sağlık riskleriyle ilgili haberler de %26,13'lük (n=139) bir paya sahiptir. Bu haberlerden sonra ise sırasıyla hastalıktan korunma haberleri (%18,80), teşhis ve tedaviye ilişkin haberler (%13,91) ve hastalığa ilişkin politika haberleri (%3,2) yer almaktadır (Şekil 2). Buna ilişkin haber başlıklarından bazı örnekler aşağıda belirtilmiştir.

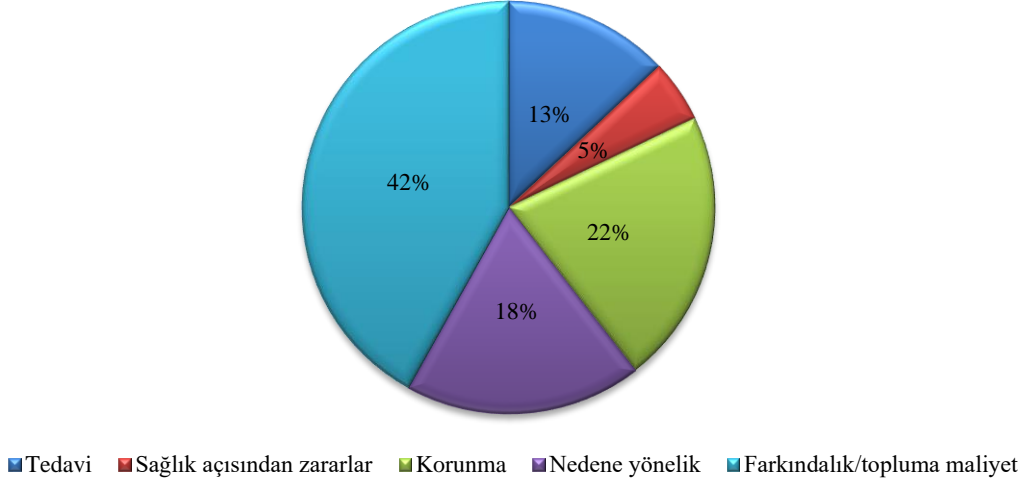
- 'Alzheimer ile Yaşamak' projesi (gündem/magazin)
- Bu yiyecekler Alzheimer riskini azaltıyor! (korunma)
- Alzheimer'a 'genetik çözüm' bulundu (teşhis/tedavi)
- 1 dakikada 14 kelime üretmemek bunama belirtisi olabilir (sağlık riskleri)
- Mavi Ev örnek oldu (politika)

Şekil 2. Demans Haberlerinin Ana Konusuna Göre İncelenmesi

Araştırma kapsamında incelenen demans haberlerinin içerdiği mesajın dağılımı Şekil 3'de gösterilmiştir. Buna göre, haberlerde en fazla verilen mesajın hastalığa ilişkin farkındalık oluşturulması ve hastalığın topluma maliyetinin (%41,92) vurgulanmasıdır. Bu haberleri takiben ise sırasıyla demanstan korunma haberleri (%21,62) ve hastalığın nedenine yönelik haberler (%18,61) yer aldığı görülmektedir. Haberlerin verdiği mesajlara ilişkin bazı haber başlıklardan örneklere aşağıda yer verilmiştir.

- Alzheimer'a karşı yeni gen terapi (tedavi)
- Alüminyum ile Alzheimer arasında bağlantı (sağlık açısından zararlar)
- Kahve Alzheimer'ı önüyor (korunma)
- Alkol bunamaya da neden oluyor (nedene yönelik)
- Düzce'de 'Kutup Yıldızım Ol' projesi (farkındalık/topluma maliyet)

Şekil 3. Demans Haberlerinin İçerdiği Mesaja Göre Dağılımı

Demans haberlerinin yayımlanma tarihlerine göre dağılımlarını gösteren Tablo 2'ye aşağıda yer verilmiştir. Yıllara göre dağılım incelendiğinde en fazla haberin 2017 yılında (%39,66), en az haberin ise 2018 yılında (%22,37) yayımlandığı görülmektedir. Ancak bu durumun, 2018 yılının ilk yedi ayında yer alan haberlerin araştırma kapsamına alınmasından dolayı olduğu unutulmamalıdır. Aylara göre dağılım incelendiğinde ise, gerek 2016 (n=34) gerekse de 2017 (n=35) yıllarının eylül ayında incelenen haberlerin sayısının fazla olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 2. Demans Haberlerinin Yayımlanma Tarihlerine Göre Dağılımı

Aylar	2016	2017	2018	Toplam
Ocak	26	23	21	70
Şubat	18	28	16	62
Mart	20	16	29	65
Nisan	18	21	14	53
Mayıs	11	11	29	34
Haziran	13	8	11	32
Temmuz	7	6	16	29
Ağustos	8	10		18
Eylül	34	35		69
Ekim	14	14		28
Kasım	17	22		39
Aralık	16	17		33
Toplam	202	211	119	532
%	37,97	39,66	22,37	

Demans haberlerinin çeşitli özelliklere göre dağılımlarının incelendiği Tablo 3'te verilmiştir. Buna göre haberlerin %74,81'i (n=398) ana dokümanda yer alırken %25,19'unun (n=134) ise gazetenin çeşitli eklerinde (sağlık, yerel ekler vb.) yer aldığı görülmektedir. Demans haberlerinin %68,98'inin (n=367) gazetenin sağlık köşesinde yer almadığı saptanmıştır. Haberlerin türüne göre incelendiğinde ise %69,55'inin (n=370) hastalıkla ilgili güncel durum ve bilgilendirme amaçlı olduğu, %30,45'inin ise makale ya da köşe yazısı formunda bulunduğu belirlenmiştir. Haberlerin %64,29'unun (n=342) kim tarafından oluşturulduğu belirtilmemiştir. Haberlerin bilimsel kaynağına göre incelendiğinde ise bu kaynakların yalnızca %64,47'sinin (n=343) uzman niteliği taşıdığı görülmüştür. Haberlerin yaklaşık %91,92'sinde (n=489) hastalığın tedavisine yönelik bir çözüm önerisi

belirtilmemiştir. Diğer yandan haberlerin %8,08'inin (n=43) ise kanıtı olan ilaç, ilaç dışı ya da cerrahi bir yöntemden söz edilmiştir. Ancak bu yöntem ya da tedaviler hastalığı tamamen yok etmeye yönelik değil, hastalığın ilerlemesini engellemek ya da hastalığa bağlı komplikasyonları hafifletme fonksiyonu içermektedir. Haberlerin yaklaşık %94,55'inin (n=503) görsel materyal özelliğinin, haber içeriği ile uyumlu olduğu, ancak %5,45'inin (n=29) ilgisiz görsellerden oluştuğu saptanmıştır. Haber içeriklerinin %72,56'sının (n=386) bilimsel verilerle uyumlu olduğu, %27,44'lük (n=146) bir kısmının ise bilimsel verilerle uyummadığı görülmüştür. Haberlerin neredeyse tamamında (%99,25) reklam içeriğinin bulunmamasına dikkat edilmiştir.

Tablo 3. Demans Haberlerinin Bazı Özelliklere Göre Dağılımı

Özellik		Sayı	%
<i>Haberin gazetede yer aldığı bölge</i>	Ana dokümanda	398	74,81
	Ekinde	134	25,19
<i>Sağlık köşesinde olup olmama durumu</i>	Sağlık köşesinde değil	367	68,98
	Sağlık köşesinde	165	31,02
<i>Haberin türü</i>	Güncel durum/bilgilendirme	370	69,55
	Makale/köşe yazısı ve röportaj	162	30,45
<i>Haberini hazırlayan</i>	Belirtilmiş	342	64,29
	Belirtilmemiş	190	35,71
<i>Haberin bilimsel kaynağı</i>	Uzman	343	64,47
	Uzman değil	189	35,53
<i>Çözüm önerisi</i>	Kanıt dışı/çözüm yok	489	91,92
	Kanıtı olan ilaç dışı/farmakolojik/cerrahi	43	8,08
<i>Görsel materyal özelliği</i>	İçerikle uyumlu/sağlıkla çelişmiyor	503	94,55
	Diğer	29	5,45
<i>Bilimsel verilerle uyumluluk</i>	Uyumlu	386	72,56
	Uyumlu değil	146	27,44
<i>Reklam içerme</i>	İçeriyor	4	0,75
	İçermiyor	528	99,25

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma, Türkiye'deki demans haberlerinin nasıl sunulduğunun belirlenmesi ve bu haber içeriklerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, Ocak 2016-Temmuz 2018 tarihleri arasında Türkiye'nin tirajı en yüksek ve farklı medya gruplarından olan dört gazetede (Sabah, Hürriyet, Türkiye, Yeni Şafak) demans haberleri içerik analiziyle incelenmiştir. Haberler aratılırken "demans", "Alzheimer" ve bunama anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Haberler konularına, içerdikleri mesaja, paylaşıldıkları tarih aralıklarına ve çeşitli özelliklere göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda öne çıkan bulgular ve bunlara yönelik öneriler şu şekilde özetlenebilir:

Yapılan içerik analizi sonucunda demans haberlerinin ana konusuna göre beş farklı kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan bu kategoriler arasında en fazla gündem/magazin ile ilgili haberler yer alırken, bu haberleri demansın yol açtığı sağlık riskleri ve demanstan korunmak için bazı öneriler takip etmektedir. Haberler içerdiği mesaj açısından incelendiğinde ise farkındalık ve topluma maliyet mesajı, haberlerin yaklaşık yarısına yakını oluşturulmaktadır. Hastalığa yönelik toplumsal farkındalığın artırılmasıyla hem bireylerin ve hastaların bilinçlenme düzeyleri artırılır, hem de hastaların karşılaştıkları bir takım engeller, damgalanma ve dışlanma durumlarının önüne geçilebilir. Bu bağlamda WHO'nun da halk sağlığı sorunu olarak ilan ettiği demans ve türevi hastalıklara karşı çeşitli politikalar hazırlanıp, kamuoyunun hastalığa dair bilgi düzeyleri geliştirilebilir. Bu bağlamda da basılı

medya olsun, sosyal medya olsun tüm yayın organlarına büyük sorumluluklar düşmektedir (Çobaner ve Yıldırım, 2017).

Demans haberleri, yayımlanma tarihlerine göre incelendiğinde 2016 ve 2017 yıllarında birbirine yakın oranda haber paylaşıldığı, 2018 yılında ise Temmuz ayına kadar olan haberler incelendiği için daha az haberin bulunduğu göze çarpmaktadır. Aylara göre dağılım incelendiğinde ise, 2016 ve 2017 yıllarının eylül ayında incelenen haber sayısının diğer aylara göre fazla olduğu görülmektedir. 21 Eylül Dünya Alzheimer Günü olarak belirlendiği için Eylül ayı içerisinde bu konuya ilişkin haberlerin yoğunluk kazandığını söylemek mümkündür.

Demans haberlerinin büyük bir kısmı, gazetenin ana dokümanında yer alırken, yaklaşık dörtte birinin ise bazı eklerde yer aldığı görülmektedir. Bu ekler, gazetelerin sağlık ekleri olabildiği gibi, gazetenin bazı şehir ya da bölgelere göre çıkardığı yerel ekleri de olabilmektedir. Demans haberlerine ilişkin başka bir bulgu ise, haberlerin yarısından fazlasının sağlık köşesinde yer almamasıdır. Sağlıkla ilişkili haberlerin, gazete web sayfasının başka bölümlerinde bulunması, demans haberlerinin görünürlüğünü azaltabilmektedir. Bu kapsamda, sağlık haberlerinin sağlık köşelerinde yer alması daha iyi olacaktır. Haberlerin büyük çoğunluğu demansla ilgili güncel durum ve bilgilendirme amacı taşıırken, kalan kısmı ise makale ya da köşe yazısı formatında bulunma özelliği taşımaktadır. Haberlerin kaynağı incelendiğinde ise maalesef çoğunluğunun kimin tarafından oluşturulduğu belirtilmemiştir. Kaynağın bilimsel nitelik taşıyıp taşımadığına bakıldığında ise yine çoğunluğunun kaynağının da alanında uzman kişilerden elde edildiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır.

Haberlerin tamamına yakınında, kanıt dayalı herhangi bir çözüm önerisi bulunmadığı, çok az bir kısmında yer alan çözüm önerilerinin ise hastalığın seyrini yavaşlatacak ya da hastaların yaşam kalitesini artıracak ve hastalığa bağlı çeşitli komplikasyonları hafifletecek nitelikte olduğu görülmüştür. Bilindiği üzere Alzheimer hastalığının henüz kesin çözümü henüz bulunamamış olup (Selekler, 2010), buna yönelik bilimsel çalışmalar devam etmektedir. Haberlerin yine tamamına yakınının görsel materyal özelliği açısından uygun özellikler taşıdığı saptanmıştır. Haberlerin bazılarında ise bilimsel verilerle uyumuna ya da bilimsel kaynağın olmaması durumu göze çarpmaktadır. Taylan ve Ünal (2017)da sağlık alanında iki gazetenin sağlık haberlerini inceledikleri araştırmalarında da, haberlerin çok büyük oranda bir hekim veya uzman görüşü içermediği ve haber içeriğinde sunulan sağlık bilgisinin anonim nitelik gösteren atıflarda bulunduğu ve bilimsel kaynaktan yoksun ifadelerle kurgulandığı sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak da, haberlerin neredeyse tamamında reklam içeriği bulunmamaktadır. Bu duruma istinaden, sağlık gibi son derece etik ilkeler gerektiren ve istismara açık bir alanda haber hazırlarken dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan birisi reklam amacı ve ticari kaygıların olmamasıdır.

Sonuç olarak demans haberlerinde gündem ve magazin bilgisinin yüksek olduğu, farkındalık ve topluma maliyet içeren mesajların önemli görülerek bu tür haberlere yer verildiği, haberlerin sağlık köşesinde yer alması için gereken özenin gösterilmediği, güncel durum ve bilgilendirme haberlerinin yanı sıra makale ve köşe yazısı tarzındaki haberlere azımsanamayacak oranda yer verildiği, haber kaynakları incelendiğinde kaynakların belirtilmesine dikkat edilmediği, ya da haber kaynağının alanında uzman olup olmadığına özen gösterilemediği, haberlerde her alan görsellerin haber içeriğiyle uyumlu olmasına ve reklam niteliği taşımamasına özen gösterildiği şeklinde değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. Bu bakımdan sağlık haberlerine yer verirken, gazetelerin genel gazetecilik ilkelerinin yanı sıra sağlık haberciliği ilkelerine de özen göstererek bilimsel nitelik taşıyan, alanında uzman kişilere danışılarak hazırlanan, başlığıyla uyumlu ve reklam unsuru barındırmayan haber içerikleri hazırlamaları önemlidir. Bunun yanı sıra, Sağlık Bakanlığı bünyesinde de, gerek demans gerekse diğer önemli sağlık konuları hakkında sağlık haberlerini inceleyecek ve bu konuda çeşitli politikalar geliştirebilecek bir sağlık iletişimi bölümünün kurulması faydalı olacaktır. Son olarak, sağlık okuryazarlığının son derece önemli olduğu ve geliştirilmesi gerektiği düşünüldüğünde; bu bağlamda toplumun ve medya organlarının bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

Alzheimer's Association. (2008). Erişim adresi: <https://www.alz.org/alzheimers-dementia/what-is-alzheimers>, (17 Ekim 2018).

Alzheimer's Research UK. (2018). Erişim adresi: <https://www.dementiastatistics.org/statistics/global-prevalence/>, (23 Ekim 2018).

- Alzheimer's Society. (2018). Erişim adresi: <https://www.alzheimers.org.uk/about-dementia/types-dementia/what-dementia>, (22 Ekim 2018).
- Berelson, B. (1984). *Content analysis in communication research*. Hafner Press, New York.
- CDC. (2018). Erişim adresi: <https://www.cdc.gov/aging/aginginfo/alzheimers.htm>, (17 Ekim 2018)
- Çobaner, A. A ve Yıldırım, P. Ö. (2017). Alzheimer ve alzheimerlı hastaların haberlerde temsili. *e-Kurgu Dergisi*, 25(2), 1-22.
- Duthey, B. (2013). *Priority medicines for Europe and the World: A public health approach to innovation*. WHO Background Paper, 6. World Health Organization, Geneva.
- Kulik, C. T., Ryan, S., Harper, S. ve George, G. (2014). Aging populations and management. *Academy of Management Journal*, 57(4), 929.
- OECD. (2015). *Addressing dementia: The OECD response*. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2018). Care needed: Improving the lives of people with dementia, *OECD Health Policy Studies*. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/9789264085107-en>.
- Prince, M., Comas-Herrera, A., Knapp, M., Guerchet, M. ve Karagiannidou, M. (2016). *World Alzheimer report 2016: improving healthcare for people living with dementia: Coverage, quality and costs now and in the future*. World Health Organization, London.
- Prince, M., Guerchet, M. ve Prina, M. (2015). *The epidemiology and impact of dementia: Current state and future trends*. World Health Organization, Geneva.
- Prince, M., Wimo, A., Guerchet, M., Ali, G.C., Wu, Y., Prina, M. (2015a). *World Alzheimer's report 2015, the global impact of dementia: An analysis of prevalence, incidence, cost and trends*. Alzheimer's Disease International, London.
- Selekler, K. (2012). *Alzheimer orta yaşta başlar*. Alfa Yayınları, İstanbul.
- Taylan, A. ve Ünal, R. (2017). Ana akım medyada sansasyonel habercilik: Sağlık iletişimi örneği. *Atatürk İletişim Dergisi*, 14, 27-44.
- Tekin, Ç. S. ve Kara, F. (2018). Dünyada ve Türkiye'de yaşlılık. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(1), 219-229.
- TÜİK (2018). *İstatistiklerle yaşlılar 2017*. TÜİK.
- Ülger, G. E. (2018). Bir sorun olarak yaşlanma: Türk kamu personeline etkisi üzerine bir değerlendirme. *Yasama Dergisi*, 38, 18-47.
- Ülger, Z. ve Arıoğul, S. (2005). Demans ve tedavisi. *Türkiye Tıp Dergisi*, Geriatri Özel Sayısı.
- WHO (2017). Erişim adresi: <http://www.who.int/ageing/en/>, (28 Ekim 2018).
- WHO (2018a). Erişim adresi: http://www.who.int/mental_health/neurology/dementia/en/, (17 Ekim 2018)
- WHO (2018b). *Towards a dementia plan: a WHO guide*. World Health Organization, Geneva.
- WHO (2018c). *Mental health atlas 2017*. World Health Organization, Geneva.